

Marian Nicolae TOMI

ASTRA MARAMUREȘEANĂ ÎN PERIOADA INTERBELICĂ (II)

În altă ordine de idei, încă în 1913, *Comitetul Central al Astei* remarca activitatea „pe tărîm economic și industrial” odată cu înființarea în comitatul Maramureș a primelor cooperative¹. Astfel, atunci existau 5 cooperative pentru valorificarea laptelui (după alte surse 4), acestea avînd un număr de 376 membri și un fond de animale de 555 capete (vacii de lapte)². Desigur că, după 1918, propaganda pe care presa și anumite partide politice (Partidul Național Român, ulterior P.N.Ț., îndeosebi) o făceau cooperației, ca singura formă de ieșire a țaranului nevoiaș din starea lui de sărăcie cronică, s-a intensificat și *Astra* nu a putut rămîne inactivă și în acest sens. În stadiul actual al cercetării nu sîntem în măsură să afirmăm dacă aceste cooperative sînt rezultatul inițiativelor *Astei* sau nu. Dar un lucru este, totuși, cert: cei mai mulți dintre inițiatori au fost aștriiști. Aceste cooperative aveau un profil destul de divers: agricol, de valorificare a produselor pomicole, aducerea de cereale (mai ales) pentru nevoile unui județ fără posibilități de producție suficientă în aceste culturi (porumb, grîu), magazine cu prețuri mai mici pentru cei săraci (la Sighet), cooperative de exploatare a pădurilor (la Dragomirești, Săcel, Borșa, Vișeu de Sus, Petrova)³. În 1924 existau 6 cooperative de acest fel, care vindeau mărfuri de 5.000.000 lei la un capital investit de 13.000.000 lei. Dar după un avînt inițial remarcabil, fapt petrecut imediat după război, cooperația, din varii motive, a căror analiză nu-și are locul aici, intră într-o perioadă de decădere. În 1927, federala cooperativelor din județ avea datorii de 3.500.000 lei către centrala cooperației din București și, drept consecință, era amenințată cu dizolvarea! Apoi, nu au lipsit cazurile de corupție, în care au fost implicați și unii aștriiști, cel mai cunoscut fiind cazul lui Emil Bran; în final achitat, dar scandalul a rămas ca o pată pe obrazul acestui om cu o biografie care are de toate⁴. Așa încît nu ne mai miră că în acel an mai funcționa numai o cooperativă, avînd numai 25 membri și un capital social de 4.300 lei⁵! Cooperația se va revigora cumva în Maramureșul anilor următori, însă nu va mai atinge elanul de la început, tocmai spre paguba celor mulți și săraci (66% dintre membrii acestor cooperative erau țărani, iar 17% muncitori). Gradul de capitalizare al acestor cooperative era slab, fapt ce implica o activitate destul de restrînsă (87,6 milioane lei în 9 ani)⁶. Între preocupările *Astei* au figurat și

băncile populare, instituții de acumulare și creditare strict dependente de activitatea cooperatistă din lumea satelor interbelice românești. Despre nevoia de capital a exploataților țărănești în condițiile unei productivități precare, a unor tehnologii depășite și a lipsei de utilaje, mai ales a celui modern și mecanizat, nu mai e de discutat. Tocmai de aceea unele cooperative, pe lîngă activitățile deja menționate, au funcționat și ca bănci populare. În 1925, cele 21 de bănci populare din Maramureș au avut un an bun, încheiat cu un bilanț pozitiv (excepția era banca din Glod, care avea un deficit de 461,50 lei)⁷. Chiar dacă în anii următori și situația acestor instituții s-a deteriorat, atît datorită sărăciei depunătorilor, cît și a unor delapidări și a slabului ajutor al centralei, la 1935 încă mai funcționau 23 de bănci populare, cu un capital subscris de 3.410.771 lei și care au acordat 13.716.518 lei⁸ împrumuturi.

O preocupare constantă a *Astei* a fost și aceea a răspîndirii cunoștințelor practice, dar și a celor științifice, printre locuitorii satelor. Pentru aceasta se țineau cursuri agro-zootehnice, activități practice, se aduceau utilaje sau îngrășăminte etc. În paginile presei județene⁹ se regăsesc în permanență rubrici cu sfaturi pentru țărani privind cultura plantelor, creșterea vitelor, altoirea pomilor, despre albinărit ș.a.¹⁰. Cele mai eficiente activități erau întîlnirile directe organizate permanent de *Astra* maramureșeană. La acestea erau aduși cei mai importanți specialiști ai Camerei agricole județene, ai Ministerului Agriculturii și Domeniilor ș.a., așa cum au fost: C. Popa, N. Zucker, V. Berghianu, N. Gudera, G. Sebastian, H. Cule, A. Oprescu, Gh. Corodan, O. Lukacs, Gh. Cordonet, D. Holdiș ș.a. Deși nu a făcut parte din sistemul aștrist, tot merită să pomenim aici activitatea *Școlii de Pomicultură* de la Bocicoiul Mare (întemeiată încă în 1897 și care și-a continuat activitatea toată perioada interbelică). Înfruntînd greutăți deosebite – prin 1926 directorul „cutreiera satele cerșind de la părinți să-și înscrie copiii la această școală, unde vor avea toată întreținerea și instrucția gratis”¹¹ – ea se va transforma (1931) în „școală de agricultură cu cursuri de iarnă pentru plugari”¹². Dar, tocmai acum și în acest context de interes pentru soarta țaranului, *Astra* organiza la Sighet primul curs gratuit pentru 15-20 de tineri țărani, care urmau să devină apicultori¹³. Apoi, din 1932, Președintele *Astei*, dr. Vasile Ilea, pune bazele *primei școli supe-*

rioare țărănești din România¹⁴. Această școală își propunea să asigure instruirea și educarea în spirit practic-gospodăresc și civic-moral a tineretului sătesc rămas numai cu instrucție școlară elementară (7 clase). Pentru aceasta s-au desfășurat cursuri și demonstrații practice de apicultură, pomicultură, zootehnie, cultura plantelor și de cultură generală. Până la ocuparea Maramureșului de către horthyști s-au putut deschide și au funcționat asemenea școli în comunele Vad, Bârsana, Ieud, Desești, Săpânța și Vișeu de Sus¹⁵.

Desigur că paleta activităților și a personalităților care și-au legat viața și activitatea de *Astra* maramureșeană sînt mult mai multe și mai diverse. Pe de altă parte noi nu am putut despărți, în unele cazuri, activitatea instituțiilor statului de inițiativele *Astrei* sau de cele private-individuale; fie că nu s-a putut face acest lucru nefiind vorba, în toate aceste situații, de aștrști; fie ele au avut implicări directe ale tuturor acestora. Acest fapt nu diminuează cu nimic nici activitatea *Astrei*, nici a instituțiilor statului, nici a indivizilor ca atare. Mai important ni se pare tocmai faptul că *s-a făcut ceva*, decît că a făcut cineva anume.

Ar merita să ne aplecăm și asupra activității *Astrei* din perioadele care au urmat acestei epoci de largă implicare și de importante realizări astriste: perioada horthystă (1940-1944), perioada pre-comunistă (1944-1950), care a dus de fapt la desființarea *Astrei*, perioada comunistă (1950-1989), chiar dacă fără *Astra* dar cu aștrști, și cea post-comunistă (1989-2006), atunci cînd ea s-a reînființat (și cu ce rezultate).

Note:

1. P. Matei, *op.cit.*, p. 269-270.
2. Tiberiu Crîstea, *Creșterea animalelor, în Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureșul (1918-1928)*, București, 1929, vol. I, p. 444-445; Ion și Iuliu Enescu, *Ardealul, Banatul, Crișana și Maramureșul din punct de vedere agricol, cultural și economic*, București, 1920, p. 68.
3. „Gazeta Maramureșană”, an IV, 1923, nr. 9-12, 15, 16, 19-22; M.N. Tomi, *Agricultura Maramureșului între anii 1918-1938*, mss., p. 134-136 cu bibliografia.
4. „Gazeta Maramureșană”, an V, 1924, nr. 6, 8, 9, 11, 37; idem, an VI, 1925, nr. 9, 12; idem, an VII, 1926, nr. 6, 10, 47; idem, an VIII, 1927, nr. 23, 37.
5. M.N. Tomi, *op. cit.*, p. 130-132; „Ecolul Maramureșului”, an I, 1934, nr. 1.
6. *L'Agriculture en Roumanie*, București, 1929, p. 84-85.
7. M.N. Tomi, idem.
8. ibidem, p. 137-140.
9. ibidem.
10. idem, anii I-XII, 1919-1931, *passim*.
11. idem, an VII, 1926, nr. 36.
12. idem, an XII, 1931, nr. 15.
13. Acțiunea Maramureșană, an III, 1931, nr. 6.
14. idem, an. VII, 1935, nr. 4; „Graiul Maramureșului”, an III, 1934, nr. 15; Ștefan și Florela Bârsănescu, *Educația, învățămîntul, gîndirea pedagogică din România*, București, 1978, p. 138.
15. „Graiul Maramureșului”, an IV, 1935, nr. 120, an VIII, 1939, nr. 249, an IX, 1940, nr. 260; „Acțiunea Maramureșană”, an VII, 1935, nr. 4.

Nicole VASILCOVSCHI

ZIUA LIMBII – moment de întîlnire între români

Despărțămîntul „Teodor Muică” Sîngeorgiu de Pădure, condus de doamna președinte Prof. Emilia Feier, a participat pe 31 august 2007 la Strășeni la Sărbătoarea „Limba noastră cea română” și pentru că o asemenea sărbătoare este prea importantă pentru inima noastră, a participat și Despărțămîntul „Mihail Kogălniceanu” Iași.

Pe 30 august, după vizitarea, în lung și-n lat, a Călărășului, am ajuns în Strășeni, întîmpinați de domnul Nicolae Robu, președintele Consiliului Raional Strășeni, un aștrist pe care spiritul românesc îl face să fie pe cît de sensibil, pe atît de puternic. Ne aștepta o cină festivă în tabăra Codru, emoțiile ne-au cuprins vîzînd cît de frumos domnește limba română pe buzele strășenenilor, care ne-au întîmpinat cu multă bucurie.

Așteptam cu emoție venirea zilei de 31 august, o zi aparte prin trăire și trăită cu inimă românească. Cu ocazia acestui moment deosebit, în fața Consiliului Raional Strășeni a fost amenajată o scenă pe care au evoluat diverse grupuri de artiști populari din raionul Strășeni, dar și cîteva grupuri folclorice din inima României: grupul folcloric „Cetea”, Sighișoara, coordonat de domnul profesor Viorel Răduț, grupul din satul Țopa, comuna Albești, județ Mureș, condus de doamna Eusebia Șuteu, un grup care păstrează nealterate credințele și obiceiurile moștenite din bătrîni.

În primele două zile din septembrie am vizitat fabrica de vin de la Cojușna, am degustat mai multe sortimente de vin și am admirat sălile impresionante în care se fac degustările, într-una dintre aceste săli fiind o atmosferă rustică, fiecare scaun al mesei reprezentînd un erou legendar, iar cealaltă sală se remarcă prin eleganță, dominînd nuanțele de alb și auriu. La Chișinău am avut-o ghid pe doamna Claudia Nestor, iar la Mănăstirile Hîncul și Căpriană am putut să ne încercăm cu iubirea divină.

Două țări și o singură limbă, aceasta ar fi concluzia.